

Bryggeriklubbens medlemsblad

4
2019

Stockholmsutställningen 1897
Präktigt öl och läckra korfvar -
Stora Bryggeriets genombrott

Bryggeriklubben

Föreningen för samlare och bryggeriintresserade

Klubben bildades 1982 och består av personer bosatta
i Norden med ett aktivt intresse för bryggeriindustrin

Styrelse

Ordförande: Magnus Karlsson
Kanonvägen 7, 792 96 Våmhus
Tel: 070-33 07 026

Kassör: Per-Olof Ström
Trandaredsgatan 99, 507 61 Borås
Tel: 033-15 52 23, 070-212 52 23

Sekreterare: Anders Forsell
Skogsmossen 434, 732 72 Fellingsbro
Tel: 070-720 74 90

Redaktör: Henrik Josefsson
Barnängsgränd 6, 116 47 Stockholm
Tel: 070-759 19 35

Webbansvarig: Claes Svensson
Ekedalsvägen 119, 177 59 Järfälla
Tel: 070-445 24 58

Framsidan:

Villa Godthem - Stora
Bryggeriets paviljong på
Stockholsutställningen
1897. Bilden tagen
november 2019.

Foto: Henrik Josefsson

Medlemsavgift:

Samlande medlem
300 kr/år

Stödjande medlem
200 kr/år

Sponsor
300 kr/år

Kontakta styrelsen: info@bryggeriklubben.se

Webbplats: www.bryggeriklubben.se

Bankgiro: 5304-6942

Kontonummer (Swedbank):
8032-5, 4067844-3

Medlemsbladet
utkommer med
fyra nummer per år.

Manusstopp:
1/3, 1/6, 1/9 och 1/12

Redaktören har ordet

Hej alla!

I det här numret tar vi en tur i den bryggerihistoriska tidsmaskinen till den soliga sommaren 1897.

Det är den stora Allmänna Konst- och Industriutställningen i Stockholm och massor av bryggerier är på plats på Djurgården. Aldrig tidigare har man kunnat dricka så många olika öl från så många bryggerier på en och samma plats.

På Villa Godthem slår uppstickaren Stora Bryggeriet igenom med dunder och brak. 1 800 sejdlar om dagen, kilometervis med korv och enorma mängder utdelade gratisprylar resulterar i en guldmedalj och bryggeriets drycker blir enormt populära. Lite för populära, ska det visa sig.

Hoppas ni tycker att det är intressant och att ni få ett Gott Nytt bryggeriår!

Henrik Josefsson, redaktör

Ur tidskriften Brand 1905.

Präktigt öl och läckra korfvar - Stora Bryggeriets succésommar 1897

TEXT: HENRIK JOSEFSSON

Sommaren 1897 riktades allas ögon mot Stockholm. Den stora **Allmänna konst- och industriutställningen** gick av stapeln på Djurgården. Kung **Oscar II** firade 25 år på tronen och hans svensk-norska union skulle visa upp sina industriella framsteg i en skala som aldrig skådats tidigare. 3 500 utställare, inte bara härifrån utan från hela Norden, visade upp sig i ett hundratal spektakulära paviljonger och byggnader.

När utställningen stängde efter drygt fyra månader hade smått otroliga en och en halv miljon biljetter sålts. En del av det svenska näringslivet som man gärna visade upp var bryggerierna. Decennierna före utställningen

hade svenska bryggerier gått från småskalighet och gamla metoder till modernt öl och supermodern industriell storproduktion. I Stockholm hade **Münchenbryggeriet** bara tre år tidigare byggt sin imponerande jättebyggnad vid Söder Mälarstrand. **Gustaf Piehls Nya Bryggeri** stod klart fem år innan Stockholmsutställningen öppnade. Och på Kungsholmen hade ytterligare ett modernt jättebryggeri startat sin verksamhet.

Stora Bryggeriet bildades 1890 och 1892 började ölet komma ut på marknaden. Tanken var att ta strid med **AB Stockholms Bryggerier** som med alla medel försökte få kontroll över hela bryggerinäringen i huvudstaden.

Med **K.A. Wallenberg** och hans **Stockholms Enskilda Bank** och två bageriidkare som ägare, tillsammans med en helt ny syn på reklam och marknadsföring, skulle AB Stockholms Bryggeriers monopolplaner brytas.

Alla de här bryggerierna, och många fler från hela Norden, möttes den där sommaren för 123 år sedan på den soliga Lejonslätten på Kungliga Djurgården. Nu gällde det att visa vem som var bäst och att vinna öldrickarnas hjärtan och plånböcker.

En ölrunda på utställningen

Om man promenerade i solskenet under de fladdrande svensk-norska unionsflaggorna, över Djurgårdsbron mot utställningen hade man den enorma Industrihallen rakt fram. Med sin kupol och fyra torn var den nästan 100 meter hög och liknade ingen tidigare byggnad. Var man nu törstig och kunde tänka sig en öl, hade man flera olika alternativ. Lite framåt till höger låg, då som nu, **Nordiska museet**. Det hade inte hunnit bli klart till utställningen och var bara färdigbyggt till hälften. Av den norra flygeln var bara sockeln klar. Det här blev platsen för göteborgskt gemyt och öl på den **Prippska Terrassen** (Mer om denna servering i ett framtida nummer av Medlemsbladet).

Om man istället svängde vänster längs Djurgårdsbrunnsviken kom man snart fram till **Gustaf Piehls Nya Bryggeris** paviljong, med en ingång som liknade bryggeriets etiketter – kortändan på en enorm öltunna. I närheten, på utsidan av själva industrihallen, låg **S:t Eriks Bryggeris** servering.

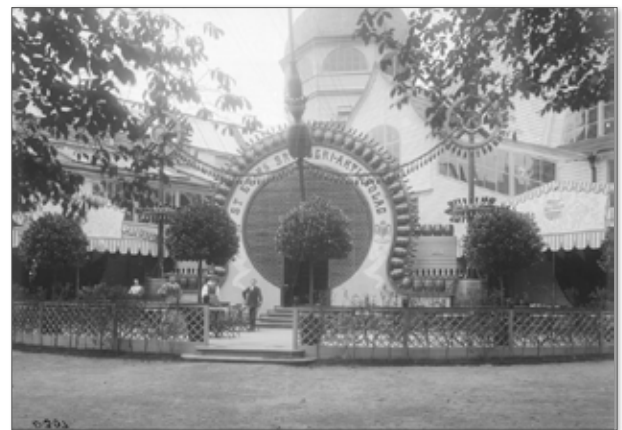
En kort promenad till och man var framme vid **AB Stockholms Bryggeriers** paviljong. Här kunde man välja mellan öl från alla bryggerier som ingick i koncernen. En pilsner från **Neumüllers** eller **Nürnbergers**, eller varför inte en Vegaöl från **Grönwalls**? Den här paviljongen överlevde faktiskt rivningen av utställningen på hösten, och

Prippska Terrassen, bild ur Tekniska museets arkiv.

Gustaf Piehls Nya Bryggeris paviljong. Bild ur boken Utställningen i Stockholm 1897, från samma år.

S:t Eriks Bryggeris paviljong, bild ur Stockholms stadsmuseums arkiv.

Utställningsområdet från luften, bilaga till "Arbetarens Vän" nr 1, 1898.

1. Maskinhallen, med **Svenska bryggeriernas kollektivutställning**
2. **Pripsska Terrassen**
3. **Gustaf Piehls Nya Bryggeris paviljong**
4. **S:t Eriks Bryggeris paviljong**
5. **AB Stockholms Bryggeriers paviljong**
6. Villa Godthem, **Stora Bryggeriets paviljong**

skänktes till **Skansen** där den står kvar än idag. Den döptes om till **Bragehallen** och användes först som servering, men har mest använts för teater och cirkus.

Ett stenkast från Stockholms Bryggeriers paviljong hade Stora Bryggeriet mutat in en plats. Genom att vara lite smart och förutseende hade uppstickaren skaffat sig det bästa läget av alla.

Ett enormt projekt

När planerna dras upp för Stockholmsutställningen är det ett enormt projekt. Det ska växa upp ett mindre samhälle med byggnader i olika storlekar, serveringar, utställningshallar och till och med en brandstation. Vid Djurgårdsbrunnsviken byggs en mindre version av 1500-talets Stockholm upp - **Det Gamla Stockholm**. Alla företag som har något modernt att visa upp är på plats. Det sparas inte på någonting när Förenade Konungarikena Sverige och Norge ska visa upp det bästa av det bästa.

Och allt ska konstrueras från grunden. Arkitekt **Ferdinand Boberg** får huvudansvaret och pennorna glöder vid ritborden. Det är nu som Stora Bryggeriet får en snilleblix.

Villa Godthem

Operasångaren **Carl Johan Uddman** (1821–1878) var en populär operasångare och Stockholmsprofil, som var känd för sin omfattade kroppshydda och komiska roller på Operan. 1874 fick han ett hus av sina vänner och beundrare. Han döpte huset till Villa Godthem efter sitt favorituttryck "*Godt!*". Fortfarande kan man läsa ordet GODT i snickerierna under en av villans gavelspetsar. Den elaka folkhumorn menade istället att villan fått sitt namn av att den med tiden allt rundare Uddman en gång promenerat hela vägen hem från Operan, och när han kom hem utbrast "*Jag har gått hem!*"

*Bragehallen - AB Stockholms Bryggeriers ölhall från Stockholmsutställningen 1897, som den ser ut idag, flyttad till Skansen. Arkitekt var Carl Westman.
Foto: Henrik Josefsson*

Carl Johan Uddman, sångare vid Kungliga teatern. Porträtt från 1864.

Villan byggdes på Lejonslätten på Djurgården, och var när den uppfördes ganska ensam i området. Annat skulle det bli 23 år senare.

Efter Uddmans död fortsätter Villa Godthem vara privatbostad och blir allt mer nedgången. Stora Bryggeriet köper helt sonika huset och renoverar upp det. En "Stora Bryggeriet"-skylt sätts upp längs taknocken. Nu har man ett trumfkort som konkurrenterna inte har.

långt innan själva utställningen öppnar. Plötsligt är man den enda restaurangen som kan servera alla de tusentals människor som jobbar med att bygga upp utställningen. När huvudrestaurangen till slut öppnar, två veckor innan utställningen slår upp sina portar, kan man läsa i **Svenska Dagbladet** den 2 maj 1897:

"Centralrestauranten – ja, den har lyckligtvis börjat sin verksamhet, så att de många, som

Villa Godthem. Nere till höger skimtar två av de serverande Vingåkerskullorna. Ur boken *Utställningen i Stockholm 1897*, av Andreas Hasselgren.

Öl och korv i stora lass

Medan AB Stockholms Bryggerier och alla de andra väntar på att få flytta in i paviljonger som inte ens finns än, har Stora Bryggeriet redan en fungerande och bemannad restaurang på plats. Man slår sig ihop med **Slakteribolaget Normalm** som tillverkar enorma mängder korv i direkt anslutning till ölserveringen. Villa Godthem drar till och med igång serveringen

äro sysselsatta vid utställningen, där också kunna få sitt dagliga bröd. Innan den kom till var man vid sina besök å utställningsområdet för tillfredsställelse af sina materiella behof hänvisad till en villa intill Brunnsviken, som bjöd välkommen med smörgåsar och öl – vackert nog, då man där får sådana smörgåsar som endast sällan bjudas i smörgåsbordslandets huvudstad, och friskt kallt öl. Godthem nämnes villan och Stora bryggeriet har gjort sig förtjänt

af många tacksamhet, därför att dess restaurang var den första som öppnade sina gästvänliga portar för de vid utställningen arbetande.”

Pilsener, Salvator och Frankfurterkorf

I boken *Utställningen i Stockholm 1897. Beskrifning i ord och bild öfver Allmänna konst- & industriutställningen* av **Andreas Hasselgren** som kom samma år kan man läsa följande beskrivning av Villa Godthem:

”Nu residerar kung Gambrinus i den jovialiske Carl Johans gamla boning, ett arrangement, om hvilket den sistnämnde säkerligen skulle utropa ett ovanligt uppriktigt »godt!» ifall han kunde stiga ned från elyséen och smaka på den förträffliga skummande maltsaft från Stora bryggeriet, hvilken här tillhandahålles.

Man kan slå sig ned i den lilla trefliga trädgården, som omgifver villan, eller på den trefliga verandan eller inne i de nätta rummen, eller också kan man, hvilket vi besluta oss för, stiga uppför den lilla trappan och placera -sig på den nätta altanen, hvarifrån man njuter lika lifliga som pittoreska vyer, i det man på ena sidan har »Gamla Stockholms» ålderdomliga murar, tinnar och torn, som spegla sig i vattnet, på andra sidan Rosendalsvägen med sin oafbrutna ström af förbipasserande. Vill man återfinna en förlorad bekant, är Godthem rätta observationspunkten att förr eller senare ertappa honom. Men äfven om man icke har något dylikt ärende, går man gärna hit, ty ölet är utmärkt, både »pilsenern» och »salvatorn», och icke mindre utmärkt är den rykande frankfurterkorfven med sin potatissallad. Här är också ständigt fullt af folk, och de små heberna största bekymmer är att bereda plats för alla

Vy från "Det gamla Stockholm" österut mot resten av utställningsområdet. Längst till vänster i den mörka byggnaden ligger Slagteribolaget Norrmalms lilla korvfabrik och direkt till höger om den ligger Stora Bryggeriets Villa Godthem. Längst bak i bild tornar den enorma industrihallen upp sig. Bild ur Stockholms stadsmuseums arkiv.

kära gäster. En sjö af öl har här under sensommarens lopp runnit ned för törstiga strupar, och korf har förtärts i sådan myckenhet, att man nödgats beräkna totalkonsumtionen i kilometer och nymil.”

Dagstidningar över hela landet rapporterade dagligen under sommaren 1897 om stort och smått som hände på Stockholmsutställningen. Och det är tydligt att uppstickaren Stora Bryggeriet hade tidningarna på sin sida. Tittar man i dagstidningar från utställningssommaren behöver man inte leta länge för att hitta beskrivningar av hur fantastiskt det var på Villa Godthem. **Upsala Nya Tidning** skriver den 14 juni:

”I gamla Uddmans nyrestaureerade villa serverar Stora Bryggeriet en pilsener, som ganska mycket påminner om det ljusa tyska ölet. Paviljongens läge med utsikt åt Djurgårdsbrunnsviken, svensk-danska fiskerihallen och

Gamla Stockholm, är det bästa möjliga, och allt sammanlagdt gör att Godthem hör till de mest gouterade frukostställena.”

Den 15 juni skriver **Henrik Wranér** om Stora Bryggeriets servering i **Alingsås Tidning** under rubriken *”Hvar trifs man bäst?”*:

”Om det är det präktiga ölet, de läckra korfvarne med pepparrot eller de täcka Vingåkersflickorna i äkta dräkter från Jakob Kulles atelier – vill jag låta vara osagdt. Men en oafbruten ström af folk pulserar där arla och serla och stundom är det omöjligt att få ett bord därinne, utan att man får ge sig ut på den stora skuggiga verandan. Och disponenten kan säkert småle och säga som Uddman: »Godt!»

En Vingåkerskulla med en ölbricka på en samtida etikett från Wingåkers Ångbryggeri. Så här såg de ut som serverade på Villa Godthem under utställningen.

Gratisprylar i massor

Ett område där Stora Bryggeriet var i en klass helt för sig själv, var reklam och gratisprylar. Man anlidade kända konstnärer för att göra affischer och satsade på oerhört detaljerade och påkostade etiketter. Man delade ut alla upptänkliga reklamprylar – små speglar, pennor i form av små flaskor och askfat med bild av bryggeriet. På Villa Godthem delades det ut snurror i form av pekande händer och texten *”Hvem bjuder på Stora Bryggeriets öl?”*

Ölunderläggen hade den tryckta texten "Denna pappbricka får medtagas" så att man var säker på att de skulle spridas utanför serveringen. I en artikel i tidningen **Dagen** den 8 september skriver signaturen "Jean" om vilka gratisgrejer man kunde plocka med sig från Stockholmsutställningen. Han konstaterar bland annat att Stora Bryggeriet delat ut närmare 100 000 tändsticksaskar!

"Rekordet i gifmildhet här nere vid stranden, och öfver hufvud taget på hela expositionen, slås dock af Stora Bryggeriets för sitt öl och sina korfvar kända villa »Godthem» (som af folkhumorn omdöpts till »Korfhem»). Där skänkas ej blott tändsticksaskar, hur många man vill, utan äfven sejdelbrickor, turistbägare och brefkort med utställningsvyer. Hvad särskildt tändstickorna beträffar, vet jag ungkarlar, som därmed försett sig på Godthem för hela vintern. På Godthem skänker man bort nästan allt som finns, och det förvånar mig, hvarför inte ölet också är gratis. Men det blir det väl mot slutet af utställningen!"

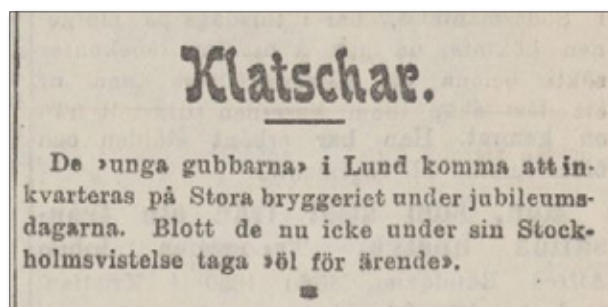
Alla pratar om Godthem

De gamla Stockholmsbryggerierna blev fullständigt omkörda av uppstickaren från Kungsholmen när det gällde genomslaget på utställningen. Trots deras spektakulära paviljonger var det Villa Godthem som var det stora samtalsämnet den här sommaren. Och inte i första hand på grund av själva ölet. I spalterna handlar det om den trevliga verandan, reklamprylarna, korvarna och Vingåkerskullorna. Det handlar mycket om de stora volymerna och hur enormt mycket det serveras.

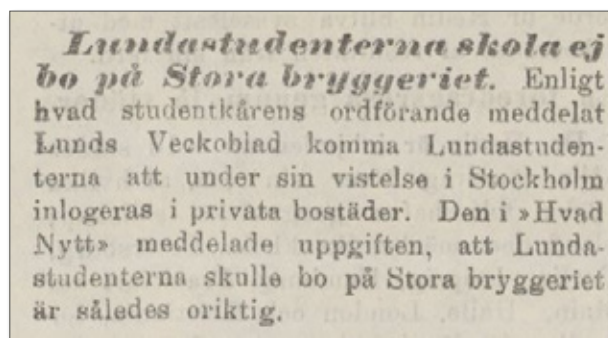
I tidningen **Dagen** den 19 juli skrivs det om hur mycket som serverats på Godthem under utställningens första två månader – 100 000 sejdlar öl och 15 kilometer korv!

Stora Bryggeriets PR-maskineri måste gått för full maskin den här sommaren. I slutet av augusti 1897 skriver flera tidningar om att studentkåren i Lund ska bo på bryggeriet under sitt besök i Stockholm. Några dagar senare dementeras alltihop av studentkårens ordförande.

De ska istället inkvarteras i privata hem. Återigen skriver tidningarna om Lundastudenterna och Stora Bryggeriet. Ingenting har egentligen hänt, men ett rykte på stan gör att Stora Bryggeriet nämns i tidningarna under flera dagar och får ännu mer uppmärksamhet.

Ur tidningen **Dagen** den 21 augusti 1897.

Ur tidningen **Dagen** den 24 augusti 1897.

Ett annat exempel på Stora Bryggeriets skicklighet i att utnyttja medierna under utställningssommaren är när flera tidningar skriver om att bryggeriet infört öl på enliters stenkrus. Tidningen **Fyris** skriver den 11 augusti en liten artikel om nyheten, som låter som om den författats av en reklambyrå:

"Krusen som rymma en liter, äro till utseendet mycket behagliga, och ölet håller sig på dem friskare än eljest, något som dessa varma dagar är synnerligen att värdera."

Samma dag sätter Stora Bryggeriet in annonser, t.ex. i tidningen Dagen, om just de här stenkrusen. Läser man tidningar under de här sommardagarna är det omöjligt att missa Stora Bryggeriets stenkrus och deras behagliga utseende.

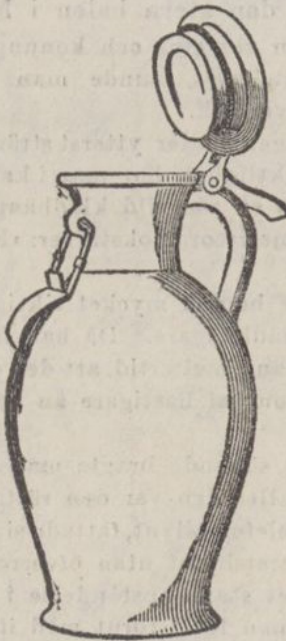
Öl på stenkrus är en nyhet, som Stora Bryggeriet infört. Krusen, som rymma en liter, äro till utseendet mycket behagliga, och ölet håller sig på dem friskare än eljest, något, som dessa varma dagar är synnerligen att värdera. Det kanske ock bör nämnas, att krusen kunna när som helst tillslutas absolut lufttätt.

Ur tidningen Fyris den 11 augusti 1897.

Stora Bryggeriet,
som dertill förvärfvat ensamrätten,
utsänder
från och med **den 31 Juli**

Stenkrus om **Öl** på **1 liter.**

Fördelar bland annat:
Smak såsom Fatöl och Behagligare utseende vid servering.
Pris: 35 öre pr krus Pilsener-Öl och 30 öre pr krus Lager-Öl.
Stenkrusen lemnas såsom lån.

Ur tidningen Dagen den 11 augusti 1897.

Sommaren 1897 var alltså rena segertåget för Stora Bryggeriet. Efter att bara ha funnits i sju år hade man fått ett enormt genomslag. Alla kunde läsa om framgångarna på utställningen i tidningen och i tusentals hem runt om i landet fanns gratisprylar som tändsticksaskar och ölunderrädd. De gamla ärevördiga Stockholmsbryggerierna fick se på lite från sidan när Stora Bryggeriets marknadsföring firade triumfer.

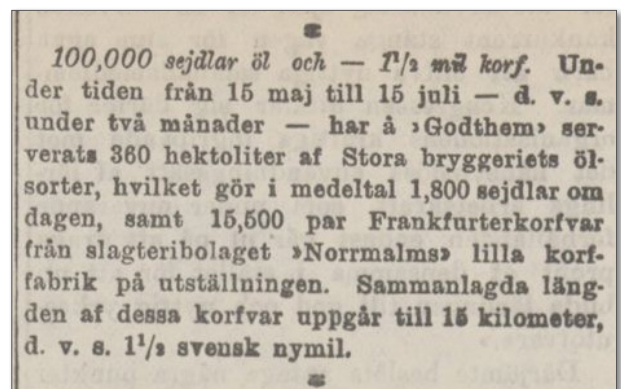

Affisch från 1895 ritad av Carl Westman, som även var arkitekt och ritade AB Stockholms Bryggeriers ölhall på Stockholmsutställningen, numera Bragehallen. Affischen är en av flera som bryggeriet beställde av företaget "Konstnärliga affischer". Företagets affärsidé var att göra reklam med hög kvalitet genom att anlita etablerade konstnärer, men existerade bara under några år.

Framgång leder till fall

Paradoxalt och sorgligt nog var det till slut Stora Bryggeriets framgångar som blev dess undergång. Bryggeriet blev populärt fortare än någon hade räknat med. Trots att ägarna

hade satsat rejält genom att bygga ett jättebryggeri från början, istället för att expandera bit för bit, så räckte det inte till. Den effektiva marknadsföringen gjorde att efterfrågan blev större än tillgången. Det stora misstaget var att bryggeriet började kompromissa med kvalitén och kortade ner lagringstiden. Man skickade ut öl på marknaden som inte var riktigt färdigt, och öldricken svek. Upp som en sol och ner som en pannkaka. Det gick helt enkelt för bra - så bra så att allt rasade ihop. 1910 går bryggeriet i konkurs, efter knappt 20 år. AB Stockholms Bryggerier kunde pusta ut och fortsätta sitt segertåg och sina ambitioner att sopa undan konkurrenterna. Koncernen köpte Stora Bryggeriets byggnad med alla inventarier och använde senare anläggningen till malttillverkning för alla sina bryggerier.

Ur tidningen Dagen den 19 juli 1897.

Förvånansvärt mycket av bryggeriernas del av utställningen 1897 finns kvar, trots att själva utställningen revs efter sommaren. Nordiska museet är ju färdigbyggt numera, men den norra granitsockeln som Prippska Terrassen byggdes på finns så klart kvar. Bragehallen, som var AB Stockholms Bryggeriers paviljong, står lite anonymt inbäddat bland några träd på Skansen och Villa Godthem – Stora Bryggeriets marknadsföringsmässiga genidrag – har aldrig slutat servera mat och öl. 2011 nyinvigdes Villa Godthem av Oscar II:s sonsons sonson Carl XVI Gustaf efter ytterligare en renovering.

Nymodigheten att skicka vykort slog igenom ordentligt på Stockholmsutställningen 1897. Det här vykortet delades ut på Villa Godthem tillsammans med en mängd andra reklamryklar. Valen av motiv på det här kortet är ingen slump. Saltsjöbaden tillkom på initiativ av finansmannen K.A. Wallenberg. Han var också vd för Stockholms Enskilda Bank, som var en av ägarna till Stora Bryggeriet.

Sommaren 1897 såldes allt möjligt med hjälp av utställningen. Här är det Pilsenerbryggeriets mineralvattenfabrik Ankarets läskedryck "Expositions Brus". På bilden ser man bland annat den stora industrihallen till höger.

Och guldmedaljen går till...

Stora Bryggeriets Lagerölsetikett före och efter Stockholmsutställningen.
En ny guldmedalj med Oscar II:s profil läggs till de tidigare från Antwerpen 1894 och Lübeck 1895.

TEXT: HENRIK JOSEFSSON

Det delades ut enorma mängder utmärkelser vid Allmänna Konst- och Industriutställningen i Stockholm 1897. När utställningen stängde den 3 oktober satte 23 jurygrupper igång med att bedöma alla de 3 500 deltagarna.

I boken *"Utställningen i Stockholm 1897. Beskrifning i ord och bild öfver Allmänna konst- & industriutställningen"* skriver författaren Andreas Hasselgren: *"Då det skulle allt för mycket belasta utrymmet att intaga denna belöningslista i sin helhet – den upptager en hel liten bok om 142 sidor – skola vi nöja oss med att meddela en förteckning öfver de utdelade guldmedaljerna."*

Stora bryggeriets satsning med Villa Godthem betalade sig och bryggeriet fick en av guldmedaljerna. En annan gick till S:t Eriks Bryggeri. Många andra bryggerier fick medaljer av olika valörer. Fick man en medalj, oavsett valör, så använde man den i marknadsföringen.

I bryggeriernas fall så hamnade den på etiketterna. Och det är många etiketter som har en medalj från sommaren 1897, både svenska och utländska.

En guldmedalj gick också till *"Svenska bryggeriernas kollektivutställning"* – en utställning i den stora maskinhallen som innehöll presentationer både av flera bryggerier och företag som tillverkade bryggeriteknik. Det finns ett stycke i Hallgrens bok om bryggeriernas kollektivutställning som gör att man som bryggerihistorisk samlare vill köpa en tidsmaskin och åka raka vägen till den där sommaren för 123 år sedan:

"Nischen på andra sidan utgången upptages af en rikhaltig utställning af bryggerietiketter från Litografiska aktiebolaget i Norrköping, hvilket jämväl haft artigheten att här placera en större korg med dylika etiketter för samlares räkning, hvilka också flitigt begagna sig af det sällsynta tillfället."

Exempel på bryggerier som fick medaljer på Stockholmsutställningen: Neumüllers och Gustaf Piehls bryggerier i Stockholm, Lindebergs Ångbryggeri i Nyköping och De Forenede Bryggerier i Köpenhamn. Ofta hängde medaljerna med i många decennier på etiketterna. Även när bryggerier bytte ägare eller namn eller slogs ihop med andra bryggerier.

En blå - en röd

TEXT: HENRIK JOSEFSSON

1907 lanserade Stora Bryggeriet sin reklam-slogan "En blå – en röd". Samtidigt gjordes etiketterna om, så att Pilsneretiketten blev blå och Lagerölsetiketten röd. "En blå – en röd" trycktes på emaljskyltar och reklamprylar. Idén är möjligtvis inspirerad av Tuborg, som redan vid den här tiden hade en grön Pilsneretikett och en röd Lagerölsetikett.

Tanken var att man på ett enkelt sätt skulle kunna ropa "En röd!" i en stimmig ölhall, istället för att behöva beställa "En Lageröl från Stora Bryggeriet". Det skulle vara maximalt lätt att välja Stora Bryggeriets öl. Det här blev bryggeriets sista stora reklamkampanj, och den var så effektiv att den faktiskt bidrog till Stora Bryggeriets undergång. Efterfrågan blev till slut för stor.

Baksidan på en fickspegel från 1907-1908 års reklamkampanj, 7,5 cm gånger 5 cm. Foto: Inge Moberg.

Dryckeshorn som varumärke

I tidigare nummer har Medlemsbladet uppmärksammat bryggerier, där etikett och varumärke är ett. Ett fenomen som var vanligast i Stockholm runt förra sekelskiftet.

Ett av de tydligaste exemplen är Nürnbergbryggeriets sejd, som man kan läsa om i nr 2, 2019. Bryggeriets etikett ser exakt ut som bryggeriets varumärke. Etiketten är utstansad för att ha exakt samma form och utseende som varumärket. Logotyp och etikett är ett.

Samma sak kan man hitta hos Stora Bryggeriet. Varumärket är ett skummande dryckeshorn i en sköld. Det här varumärket kan man hitta på de flesta av bryggeriets etiketter. Ett undantag är etiketten för Lagerdricka. Där är etiketten och varumärket identiska – ett dryckeshorn i en sköld. Etiketten har alltså samma form och utseende som själva varumärket.

Utöver att skölden med hornet finns överallt, kan man hitta hornet på några ställen till om man tittar noga. Bryggeriets tidiga ovala etiketter är enormt detaljrika. I bakgrunden finns alltid bryggeriet sett från sjösidan, och i förgrunden händer det allt möjligt. På Hofbräu-etiketten står en valkyria och höjer ett skummande horn – bryggeriets varumärke. Och på en tidig Lageröl-etikett kommer ett gäng små tomtar gående mot betraktaren, kånkandes på samma dryckeshorn.

Villa Godthem som det ser ut i november 2019. Inga Frankfurterkorfvar från Slakteribolaget Normalm, inga svensk-norska unionsflaggor och inga Vingåkerskullor, men annars är det mesta sig likt. Foto: Henrik Josefsson.